

Η κοινοτική νομοθεσία για την προστασία των δασών

Τα δάση είναι η σημαντικότερη συνιστώσα της φύσης της Ευρώπης, καλύπτοντας 113 εκατ. εκτάρια (36% της ευρωπαϊκής επικράτειας), από τα οποία 87 εκ. εκτάρια θεωρούνται παραγωγικά. Το 65 % των ευρωπαϊκών δασών ανήκουν σε ιδιώτες. Υπάρχουν δένδρα, όπως η ευρωπαϊκή βαλανιδιά, που δεν απαντώνται πέρα από τη Μαύρη Θάλασσα ή τον Καύκασο. Με την προσχώρηση της Αυστρίας, της Φιλανδίας και της Σουηδίας η ΕΕ έχει γίνει ο δεύτερος παγκόσμιος παραγωγός χάρτου και ξυλείας και ο τρίτος μεγαλύτερος εξαγωγέας δασικών προϊόντων. Όσον αφορά την κατανομή των δασών στην ευρωπαϊκή επικράτεια, το 70% των δασών βρίσκονται σε τέσσερις χώρες, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία και Σουηδία. Ειδικά τα δάση της Μεσογείου θεωρούνται πολύ σημαντικά για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Το φοινικόδασος στο Βάι της Κρήτης με 20 περίπου εκτάρια αποτελεί το μόνο δάσος του είδους αυτού στην Ευρώπη και πιθανόν το μόνο δάσος Phoenix theophrasti στον κόσμο. Ενώ συνολικά η έκταση των δασών αυξάνει, μέσω της αναδάσωσης και της δημιουργίας νέου τύπου δασών, πχ. εξωτικών δένδρων ή ευκαλύπτου, η περιβαλλοντική ποιότητά τους τελεί σε παρακμή, με την έννοια ότι η βιοποικιλότητα είναι χαμηλή. Τα δάση απειλούνται ακόμη από την ρύπανση του αέρα, τις πυρκαγιές, τις κλιματολογικές αλλαγές και τις προσβολές από παράσιτα και ασθένειες. Όσον αφορά την γενική στρατηγική της Κοινότητας ως προς τα δάση, έχει εφαρμογή η αρχή της αειφορίας. Η βιώσιμη ή αειφορική διαχείριση των δασών επιβάλλει την χρήση τους με τέτοιο τρόπο που να διατηρείται η βιοποικιλότητα, η παραγωγικότητα, η ικανότητα αναγέννησης, η ζωτικότητα και η δυνατότητα να εκπληρούν αυτά τις οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές τους λειτουργίες και στο μέλλον. Τα περισσότερα ευρωπαϊκά δάση είναι αντικείμενο της παραδοσιακής εκμετάλλευσης που δίνει προτεραιότητα στην εξαγωγή ξυλείας. Με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και διαχείρισης των δασών, δίνεται αντίθετα μεγαλύτερη προσοχή στην περιβαλλοντική και κοινωνική χρησιμότητα των δασών, όπως είναι η βιοποικιλότητα, η προσφορά υδάτινων πόρων, η δέσμευση του άνθρακα και η αναψυχή.

α. Ο κανονισμός 3528/1986 για την προστασία των δασών στην Κοινότητα από την ατμοσφαιρική ρύπανση και ο κανονισμός 2158/92 για την πυροπροστασία των κοινοτικών δασών

Ο βασικός κοινοτικός μηχανισμός προστασίας των δασών αποτελείτο μέχρι πρόσφατως από τον κανονισμό 3528/1986, τον κανονισμό 2158/92 και, παραπληρωματικά, την οδηγία 92/43. Μεταξύ των στόχων του δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 είναι και η πολυ-λειτουργική προσέγγιση των δασών και η απόλυτη προστασία ορισμένων δασικών περιοχών ως περιοχών «αναφοράς», για την παρακολούθηση της βιοποικιλότητας για επιστημονική χρήση,

και ως καταφυγίων των ειδών που έχουν ανάγκη από νεκρά ξύλα ή από αδιατάρακτο οικότοπο.

β. Ο κανονισμός 2152/2003 για την παρακολούθηση των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα (Εμφαση στα δάση)

Μέχρι σήμερα η δράση της Κοινότητας για την προστασία των δασών περιοριζόταν στην πρόληψη των πυρκαγιών και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, όπως φάνηκε παραπάνω. Έγινε όμως αντιληπτό ότι η σημασία των δασών εκτείνεται και πέραν των δύο αυτών πτυχών. Οι αλλαγές στο κλίμα, η δέσμευση του άνθρακα, η προστασία του εδάφους, η προστασία της βιοποικιλότητας και η πρόληψη της διάβρωσης και ερήμωσης είναι οι νέοι στόχοι. Σκοπός του σημαντικού κανονισμού 2152/2003 είναι η θέσπιση προγράμματος για την παρακολούθηση των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων για την προστασία των δασών της Κοινότητας. Η παρακολούθηση των συνεπειών της ρύπανσης του αέρα στα δάση θα πραγματοποιηθεί με ένα συστηματικό δίκτυο σημείων παρατήρησης, που καλύπτει ολόκληρη την Κοινότητα, και ένα δίκτυο περιοχών εντατικής παρακολούθησης.

Ιδιαίτερη σημασία έχει ο ορισμός του δάσους που δίνει ο κανονισμός και ο οποίος, κατά το άρθρο 3 του κανονισμού έχει ως εξής:

- **"Δάσος"** σημαίνει έκταση με κάλυψη κόμης δένδρων (ή ισοδύναμο επίπεδο φυτοκάλυψης) άνω του 10 % και επιφάνεια μεγαλύτερη από 0,5 εκτάρια. Τα δένδρα θα πρέπει να έχουν δυνατότητα να φθάσουν τουλάχιστον σε ύψος 5 μέτρων σε ώριμη ηλικία επί τόπου. Το δάσος είναι δυνατόν να αποτελείται είτε από κλειστούς δασικούς σχηματισμούς, όπου δένδρα διαφορετικών ορόφων και υπόροφης βλάστησης καλύπτουν υψηλό ποσοστό του εδάφους, είτε από ανοικτούς δασικούς σχηματισμούς με συνεχή κάλυψη από βλάστηση, όπου η κάλυψη κόμης δένδρων υπερβαίνει το 10 %. Νεαρές φυσικές συστάδες και όλες οι φυτείες που έχουν δημιουργηθεί για δασικούς σκοπούς και πρόκειται να φθάσουν σε πυκνότητα κόμης 10 % ή σε ύψος δένδρων 5 μέτρων περιλαμβάνονται στα δάση, όπως και οι περιοχές που κανονικά αποτελούν τμήμα δασικής περιοχής, αλλά προσωρινά δεν καλύπτονται από φυτά λόγω ανθρώπινης παρέμβασης ή φυσικών αιτίων, αναμένεται όμως να μετατραπούν και πάλι σε δάσος. Στον ορισμό του "δάσους" συμπεριλαμβάνονται:

- δασικά φυτώρια και φυτείες ποροπαραγωγής τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του δάσους
- δασικοί δρόμοι, αποψιλωμένες επιφάνειες, αντιπυρικές ζώνες και άλ-λες μικρές ανοικτές περιοχές εντός δάσους
- δάση σε εθνικά πάρκα, προστατευόμενες φυσικές περιοχές και άλλες προστατευόμενες περιοχές όπως είναι οι περιοχές ιδιαίτερου περιβαλλοντικού, επιστημονικού, ιστορικού, πολιτιστικού ή πνευματικού ενδιαφέροντος

- ανεμοφράκτες και προστατευτικές ζώνες δένδρων με επιφάνεια τουλάχιστον 0,5 εκτάριο και πλάτος άνω των 20 μέτρων. Συμπεριλαμβάνονται οι φυτείες δένδρων καουτσούκ και φελλοφόρων δρυών. Από τον ορισμό εξαιρούνται ωστόσο εκτάσεις χρησιμοποιούμενες κατά κύριο
- Λόγο για γεωργικές δραστηριότητες,
 - **"Άλλη δασική έκταση"** σημαίνει έκταση με κάλυψη κόμης δένδρων (ή ισοδύναμο επίπεδο φυτοκάλυψης) 5 έως 10 % από δένδρα που έχουν τη δυνατότητα να φθάσουν σε ύψος 5 μέτρων κατά την ωριμότητα επιτόπου ή με κάλυψη κόμης δένδρων (ή ισοδύναμο επίπεδο φυτοκάλυψης) άνω του 10 % από δένδρα που δεν έχουν τη δυνατότητα να φθάσουν σε ύψος 5 μέτρων κατά την ωριμότητα επιτόπου (π.χ. δένδρα-νάνοι ή υπανάπτυκτα) και κάλυψη με, ξυλώδεις ή μη, θάμνους. Από τον ορισμό αυτό εξαιρούνται περιοχές καλυπτόμενες με δένδρα, ξυλώδεις ή μη θάμνους που αναφέρονται παραπάνω αλλά έχουν επιφάνεια μικρότερη του 0,5 εκταρίου και πλάτος κάτω των 20 μέτρων, οι οποίες κατατάσσονται στις "άλλες εκτάσεις". Εξαιρούνται επίσης εκτάσεις χρησιμοποιούμενες κατά κύριο λόγο για γεωργικές δραστηριότητες,
 - **"Άλλη έκταση"** σημαίνει έκταση μη κατατασσόμενη στα δάση ή σε άλλη δασική έκταση όπως ορίζονται στον παρόντα κανονισμό, αλλά η οποία, ωστόσο, έχει περιληφθεί στις στατιστικές δασικών πυρκαγιών σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Οι εκτάσεις αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν ερεικώνες, χέρσες ή γεωργικές εκτάσεις που γειτνιάζουν με, ή περικλείονται από, δασική έκταση».